

Az élőhely-átalakulás túlélői

SZAVAK NÉLKÜL TUDNAK MESÉLNI LETÚNT KOROKRÓL AZOK A FAMATUZSÁLEMEK, AMELYEK HÍRMONDÓNAK MARADTAK AZ ELŐTÉRŐ TELEPÜLÉSEK ÉS MEZŐGAZDASÁGI TERÜLETEK SZORÍTÁSÁBAN. VANNAK KÖZTÜK TERMÉSZETES EREDETŰEK ÉS OLYANOK IS, AMELYEKRŐL TUDJUK, HOGY KI ÜLTETTE ŐKET.

A vajali szürke nyárfa

Több mint 9 méteres törzskerületével a Mór közelében álló nyárfa a faj legnagyobb ismert példánya az országban. Magassága 18 méter, kora 150 és 300 év között lehet. Nevét onnan kapta, hogy akkoriban Vajal-pusztának hívták a települést, ahol a fa áll, jelenleg viszont már Mór része.

Vajali szürke nyár

A szürke nyár a fehér és a rezgő nyár természetes kereszteződéséből létrejött hibrid faj. Kedvelt élőhelye széles határok között mozog, a hullámtértől a száraz homokig sokfelé előfordul, de azok a területek a legkedvezőbbek a számára, ahol kiemelkedő a talaj vízel-

látottsága. A vajali szürke nyár egykoron nem egyedül állt itt, hanem fajtársai és fűzek sokasága vette körül. Az idők folyamán azonban hol a szükség, hol a fokozódó földéhség miatt egyre kevesebb lett belőle.

A vajali szürke nyár élőhelye az a Vajal-forrás által táplált vizenyős és ingoványos terület, amely csupán egy hektárra zsugorodott össze, és napjainkban művelt földek, szőlőskertek, gyümölcsösök, hétvégi házak veszik közre. Épp ezért Mór önkormányzata a Móri-árok Természeti Öröksége Alapítvány kezdeményezésére helyi védettség alá vonta a területet.

Anna-ligeti öreg tölgy

A Békés megyei kisváros, Szarvas jócskán bővelkedik dendrológiai ritkaságokban, elég, ha csak a Szarvasi Arborétumra gondolunk, és ott is egyedülálló Tesse-

Anna-ligeti öreg tölgy

FOTÓ: BOLTRESZ ATTILA

Tatai nagy platán

dik Sámuel akácfája, amely az egyik első példánya volt a hazai akáctelepítéseknek.

A város régen az olasz származású Bolza család tulajdonában állt, az ő nevéhez fűződik egyebek mellett az arborétum alapítása is, amelynek elődje a város másik szélén fekvő, szintén látogatható Anna-liget. *Bolza József* és felesége, *Batthyány Anna* ott kezdtek parkot építeni az 1800-as évek elején. A park kialakítása során figyelembe vették a honos fák létjogosultságát, mint a kocsányos tölgyeket, melyeket ma is láthatunk a parkban, és amelyeket a schönbrunni kastély kertészetéből hozatott fákkal vegyítettek.

A kocsányos tölgyek egykor gyakori fajnak számítottak az alföldi folyókat kísérő magasabb területeken. Sajnos az élőhely átalakulásával, és az erdőket alkotó változatos összetételű vegetációk elsivárosodásával ezeknek a keményfáknak vagy tölgy-kőris-szil alkotta ligeterdőknek már alig maradt hírmondója. A mezőgazdaság térhódításával, a folyók szabályozásával mind kisebb területekre szorultak vissza, míg végül szinte teljesen eltűntek az Alföldről.

Az Anna-liget öreg tölgyeinek legidősebbje megközelítőleg 300 éves, társaival együtt egyfajta mementóként őrzi egy letűnt kor emlékét.

A tatai nagy platán

A tatai Öreg-tó partján álló nagy platánt 2014-ben az Év Fájává választották. A tópart emblematis „figurája” a helyiek, és az ősszel a vadludak megfigyelése során kilátogató emberek nagy kedvence.

A tó mai formáját 1747-ben alakították ki, és az Esterházy-uradalom részeként halastónak használták. A 232 éves platán is az Esterházyaknak köszönheti létét. A grófi család tatai ágát alapító *Esterházy Miklós* koronaőr fia, *Ferenc* hozta a fát több társával együtt Versailles-ból a grandiózus parképítés időszakában. A neves család a tatai uradalom megvásárlásával jelentősen átalakította a környéket. Lecsapolták az elmcosarasodott területeket, vízrendezési és -szabályozási munkákat hajtottak végre, amelyeknek köszönhetően művelhetővé tették a földeket, valamint az Öreg-tó környékén angolparkot hoztak létre.

A park számos ritkaságot őriz ma is, tekintélyes méretű platánok, vadgesztenyék, hársak, fekete és szürke nyárfák dacolnak az idővel már vagy két évszázada, és ott telepítették először az eredetileg Ázsiában honos szomorúfűzet és jege-nyenyárt is.

Varga Tibor